



Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto
12.10.2022

VN/17/2022-TEM-109

1/3

ASiantuntijalausunto HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 208/2022 VP)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämistä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 208/2022 vp). Hallituksen esityksessä ehdotetaan annettavan uusi laki kotoutumisen edistämistä (*kotoutumislaki*) ja kumottavan saman niminen laki 1386/2010. Lisäksi esityksessä esitetään muutettavan yhdeksää muuta lakia, mukaan lukien vapaasta sivistystyöstä annettua lakia (632/1998). Lakiehdotusten esitetään tulevan voimaan 1.1.2025.

Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti ja työelämälähtöisesti.

Ehdotetulla lailla lyhennettäisiin *kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa* nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen eduskunnan edellyttämän (EK35/2018 vp-O 10/2017 vp sekä HaVM 10/2022 vp) mukaisesti. Kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa voitaisiin laissa esitettävien edellytysten täytyessä myös pidentää enintään kahdella vuodella, millä huomioitaisiin mm. haavoittuvassa asemassa olevien ja kotona lapsia hoitavien vanhempien elämäntilanteet. Kotoutumissuunnitelmalla voidaan sopia esimerkiksi kotoutumiskoulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään koulutukseen osallistumisesta. Esityksen mukaan *kotoutumiskoulutuksen* järjestämisestä vastaisi jatkossa kunta ja sitä järjestettäisiin pääasiallisesti työvoimakoulutuksena, mutta sitä voitaisiin järjestää myös omaehtoisena koulutuksena. Kotoutumiskoulutukseen sisältyisi työharjoittelu ja/tai työ- ja toimintakykyä tukevia elementtejä ja lisäksi siihen esitetään kehitettävän valtakunnallinen suomen tai ruotsin kielitaidon päättöttestaus.

Omaehtoista opiskelua voidaan tukea työttömyysetuudella kotoutumislainsäädäntöjen edellytysten täytyessä, mikäli työ- ja elinkeinotoimisto on todennut koulutustarpeen, opiskelu tukee kotoutumista ja työllistymistä ja opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa. Koulutuksen tulee olla suomen tai ruotsin kielen opiskelua tai tapahtua pääosin suomen tai ruotsin kielellä. Se voi olla esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämää koulutusta, aikuisten perusopetusta, ammatillista koulutusta

tai lukiossa tapahtuvaa opiskelua, mutta myös kolmannen sektorin toimesta järjestettävää koulutusta.

Jos päätoimisia opintoja on tuettu työttömyysetuudella kotoutumislaisissa tarkoitetulla tavalla ja kotoutumissuunnitelman voimassaoloaika päättyy työttömyysetuudella tuettavan opintokokonaisuuden ollessa kesken, työnhakija menettää oikeutensa työttömyysetuuteen kokonaan. Tämä voi vaarantaa jo aloitettujen opintojen loppuun saattamisen. Lisäksi työnhakijan aiemmin harjoittamia opintoja voidaan pääsääntöisesti tukea julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella vain, jos aiempien opintojen keskeytymisestä on vähintään yksi vuosi. Lakiehdotuksella esitetäänkin, että kotoutumislain mukaan tuettavien omaehtoisten opintojen edellytyksiä muutettaisiin siten, että maahanmuuttajan olisi mahdollista suorittaa loppuun kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana aloitettu, työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opintokokonaisuus kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisestä huolimatta. Tuettava opintokokonaisuus ei kuitenkaan näissäkään tilanteissa voisi ylittää 24 kuukauden enimmäisaikaa ja aikuisten perusopetuksen osalta 48 kuukauden enimmäisaikaa. Esityksellä parannettaisiin kotoutuja-asiakkaiden mahdollisuuksia suorittaa loppuun jo aloitettuja opintoja sekä nopeutettaisiin maahanmuuttajien siirtymiä kotoutumissuunnitelmalta työllistymissuunnitelmalle. Muutoksilla pyritään myös vähentämään opintojen keskeytymistä, sillä olisi perusteltua sekä yksilön että työllistymisen näkökulmasta, että maahanmuuttaja suorittaisi loppuun aloittamansa opinnot.

Mikäli henkilö ei ole työllistynyt kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättyessä, voidaan hänen omaehtoisia opintojaan tukea hallituksen esityksessä HE 207/2022 vp esitetyn työllisyyspalveluiden järjestämisestä annetun lain mukaisten, omaehtoisten opintojen koskevien edellytysten mukaisesti. Maahanmuuttajan olisi mahdollista osallistua tarvittaessa myös työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen kotoutumissuunnitelman voimassaolosta riippumatta.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamista koskevilla lakiehdotuksella pyritään myös varmistamaan, etteivät maahanmuuttajien mahdollisuudet kehittää osaamistaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa heikentyisi, vaikka kotoutumissuunnitelman kestoa lyhennettäisiin. Tähän vastattaisiin säilyttämällä maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon ja perustaitojen koulutuksen sekä muun kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän koulutuksen maksuttomuus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa nykyistä vastaavana. Lisäksi hallituksen 29.5.2021 tekemällä kehyspäätöksellä lisättiin maahanmuuttajien kotoutumista edistävän koulutuksen valtionrahoitusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa viidellä miljoonalla eurolla, yhteensä 11,83 miljoonaa euroon vuosittain.

Lakiehdotuksen myötä maahanmuuttaja voisi opiskella maksutta vapaan sivistystyön oppilaitoksessa jatkossa vielä vuoden kotoutumissuunnitelman päättymisen jälkeen eli esimerkiksi 2 vuoden tai 4 vuoden enimmäiskeston täyttymisen jälkeen maahanmuuttaja voisi opiskella vielä yhden vuoden maksutta vapaan sivistystyön oppilaitoksessa. Tällä säilytettäisiin nykyinen tilanne niiden maahanmuuttajien osalta, joilla olisi voimassa olevan kotoutumislain mukaisesti ollut tarvetta kotoutumissuunnitelman kolmen tai viiden vuoden enimmäiskeston. Sen sijaan niiden maahanmuuttajien osalta, jotka työllistyvät kotoutumissuunnitelman päätyttyä enintään kahden vuoden kuluessa, esitetty muutos olisi parannus, sillä he voisivat

opiskella maksutta vielä vuoden kotoutumissuunnitelman päätyttyä ja siten kehittää osaamistaan. Tämä voisi edistää työllistyneiden henkilöiden kielenopiskelua työn ohessa.

Opintojen maksuttomuuden muutos edellyttää sadan prosentin valtionosuuteen oikeuttavan aikamääritteen muuttamista vastaavasti kuin kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto muuttuu. Myös sisällön osalta oikeus sadan prosentin valtionosuuteen on määriteltävä uudestaan, koska kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston päätyttyä ei ole kotoutumissuunnitelmaa, johon koulutus voidaan sitoa, kuten voimassa olevassa laissa tehdään. Näin ollen ehdotetaan, että sadan prosentin valtionosuuden ehto olisi jatkossa, että koulutuksissa noudatetaan uuden kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:n 4–5 momentissa tarkoitettuja aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteita tai Opetushallituksen laatimaa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosittelusta.

Mira Sinkkonen
johtava asiantuntija

Paula Karjalainen
neuvotteleva virkamies